

Sarpsborg
kommune

Kvalitetsmelding om barnehager i Sarpsborg kommune – tilstandsrapport for 2022

Kvalitetsmelding om barnehager 2022

Bilde: Fritznerbakken barnehage, 2022

INNHold

INNHold	2
INNLEDNING	4
SAMMENDRAG	5
KAPITTEL 1. FAKTA OM BARNEHAGENE	6
1.1 BARN I BARNEHAGE	6
1.2 PROSJEKT «REKRUTTERING AV MINORITETSSPRÅKLIGE BARN TIL BARNEHAGENE»	9
1.3 FORELDREBETALING	10
1.4 UTBYGGING OG BEHOV FOR NYE BARNEHAGEPLASSER	10
1.5 ØKONOMI	11
1.6 BEMANNING OG KOMPETANSE	11
KAPITTEL 2. KVALITET I BARNEHAGEN – ANSVAR OG ROLLER	13
2.1 ANSVAR OG ROLLER	13
2.1.1 BARNEHAGEEIERERS ROLLE	13
2.1.2. KOMMUNEN SOM BARNEHAGEMYNDIGHET	13
2.1.3. STATSFORVALTEREN OG UTDANNINGSDIREKTORATET SOM TILSYNSMYNDIGHET	15
KAPITTEL 3. HELHET OG SAMMENHENG	16
3.1 GODE SAMMENHENGER I HELE LÆRINGSLØPET	16
3.1.1 OVERGANG OG SAMMENHENG MELLOM BARNEHAGE, SKOLE OG SFO	16
3.2 TVERRFAGLIG SAMARBEID OG ET INKLUDERENDE OG TILPASSET BARNEHAGETILBUD	16
3.2.1 PROSJEKT FRA SPESIALPEDAGOGISK HJELP OG SPESIALUNDERVISNING– TIL TILPASSET OG INKLUDERENDE BARNEHAGE OG SKOLE	17
3.2.2 SAMHANDLING TIL BESTE FOR BARN OG UNGE - LAGET RUNDT BARN OG TVERRFAGLIG SAMARBEID	17
3.3 HJEM OG BARNEHAGE SAMARBEIDER OM BARNETS UTVIKLING OG LIVSMESTRING	19
3.3.1 MEDVIRKNING OG DIALOG MED FORESATTE	19
3.3.2 FORELDREUNDERSØKELSEN	20
KAPITTEL 4. LEKE- OG LÆRINGSMILJØ	21
4.1 TRYGT OG GODT BARNEHAGEMILJØ	21
4.1.1 PSYKOSOSIALT BARNEHAGEMILJØ	21
4.1.2 HANDLINGSPROGRAMMET TETT PÅ FOR ET TRYGT OG GODT BARNEHAGE- OG SKOLEMILJØ	22

4.1.3 FELLESKAP GJENNOM SANG OG MUSIKK	22
4.1.4 SÅRBARE BARN OG MIDLER FRA UTDANNINGSDIREKTORATET	25
4.1.5 HELSEFREMMEDE BARNEHAGER	25
4.2 BARNEHAGENS LEKEMILJØ	30
KAPITTEL 5. KOMPETANSE	33
5.1 BARNEHAGENE HAR GODT KVALIFISERTE MEDARBEIDERE	33
5.1.1 STATLIGE KOMPETANSEUTVIKLINGSTILTAK	33
5.1.2 KOMMUNALE KOMPETANSEUTVIKLINGSTILTAK	35
5.1.3 KOMPETANSEBEHOV I SARPSBORG BARNEHAGENE	37

Innledning

Kvalitetsmelding for barnehager i Sarpsborg kommune er utarbeidet for å gi informasjon om tilstand og status i barnehagesektoren i 2022. Meldingen skal danne et utgangspunkt for dialog, drøfting og planlegging av arbeidet med kvalitetsutvikling i Sarpsborgbarnehagen.

Barnehagen skal bidra til at barna opplever tilhørighet, omsorg, trygghet og vennskap. Gode barnehager kan være avgjørende for at det enkelte barn får en god barndom, samtidig som det betyr mye for barnets muligheter videre i livet, både i skolen og i arbeidslivet. I regjeringens strategimelding, står det å lese at barnehagekvalitet er noe av det viktigste vi kan prioritere for å utvikle et samfunn med mindre forskjeller. Meldingen støtter seg på forskning som viser at barnehager av høy kvalitet er bra for alle barn, men særlig positivt for barn som av ulike grunner trenger ekstra støtte og trygghet. Barnehager med dårlig kvalitet kan derimot virke mot sin hensikt og for eksempel øke risikoen for atferds- og språkvansker, særlig for barn fra familier med lavere sosioøkonomisk status. Det er et overordnet mål å videreutvikle kvaliteten i barnehager, slik at alle barn får lære, mestre og utvikle seg i inkluderende fellesskap (*Barnehagen for en ny tid – Nasjonal barnehagestrategi mot 2030*). Barnehageeiere, det kommunale støttesystemet og ansatte i barnehagene deler et felles ansvar for dette.

Oppvekstplanen 2018-2030 *Sammen skaper vi Sarpsborger barn og unge lykkes* er et av flere kommunale virkemidler for å videreutvikle et barnehagetilbud av høy kvalitet. Kommunedelplanen er et viktig verktøy for å sikre en enhetlig forståelse for planlegging og gjennomføring av tiltak innenfor oppvekstområdet i planperioden. Den skal støtte barnehageledere, barnehageansatte og det kommunale støttesystemet til å arbeide med barnehagens kjerneaktiviteter og styrke den samlede kapasiteten i barnehagen.

Som ledd i Bærekraft 2030, er Kvalitetsmeldingen 2022 utarbeidet i en enklere utgave enn tidligere hvor det rapporteres på utvalgte tiltak fra innsatsområdene i Handlingsplan med budsjett 2022-2025, samt presenteres aktuelle tall, fakta og status for ulike satsinger på oppvekstområdet.

Sammendrag

Nesten alle barn i Sarpsborg går i barnehage. Det har vært jobbet jevnt over lang tid for å øke barnehagedeltagelsen. Alle som har rett på barnehageplass, har fått oppfylt denne retten. Kommunen klarer ikke å tilby plass til alle som søker utenfor hovedopptaket, de som kommer tilflyttende gjennom året eller de som er født på vårhalvåret.

Barnehagene i Sarpsborg oppfylder de lovbestemte normene for bemanning. Allikevel beskriver barnehagene at de opplever krevende tider. Årsakene til dette er sammensatt. I 2022 ble det startet et prosjekt med en særlig innsats mot det spesialpedagogiske området. Det har vært et tett samarbeid mellom PPT, virksomhet spesialpedagogikk førskole, barnehagemyndigheten og barnehagene knyttet til dette. Det er flere pågående prosjekter og satsninger med mål om å styrke det forebyggende arbeidet og laget rundt barn og familier.

Gjennom året og arbeidet med kvalitetsmeldingen har forskjellene mellom barnehagene blitt tydeligere. Enkelte barnehager har en svært høy andel minoritetsspråklige barn. I barnehagen med høyest andel er hele 85 % av barna minoritetsspråklige. I de samme barnehagene finner vi også en høy andel av barn i familier med lav inntekt, der familien er omfattet av ordningene redusert foreldrebetaling og gratis kjernetid. Forskning viser et stort potensial for å redusere sosial ulikhet gjennom barnehagetilbudet. Dette forutsetter at barnehagen har høy kvalitet. Dette understreker betydningen av å jobbe målrettet for å sikre høy kvalitet i disse barnehagene (*Barnehagen for en ny tid– Nasjonal barnehagestrategi mot 2030*).

I 2021 fikk barn i barnehage en lovfestet rett til et trygt og godt barnehagemiljø. Barnehagene har siden dette jobbet grundig med å forstå det nye lovverket. Det handler om hvordan de ansatte skal håndtere situasjoner der barn utsettes for krenkelser som for eksempel utestenging, mobbing, vold, diskriminering og trakassering, men også om å forebygge at barn ikke har det trygt og godt. En sentral del i dette arbeidet er barnehagenes helsefremmende funksjon som innebærer at både barns fysiske og psykiske helse skal fremmes. I kvalitetsmeldingen viser vi eksempler på hvordan barnehager har jobbet for å utvikle lekemiljøet for å styrke leken som en arena for inkludering, hvordan bruk av sang og musikk kan bidra til å styrke fellesskapet og hvordan ansatte har utviklet sin kompetanse og jobbet målrettet med området helsefremmende barnehage.

Kapittel 1. Fakta om barnehagene

I dette kapitlet beskrives mange av de faktorene som gjerne omtales for strukturkvalitet. Disse danner en viktig ramme for at det skal være god kvalitet i det som skjer i prosessene mellom voksne og barn i barnehagen.

1.1 Barn i barnehage

Status 15.12.2022:

Kommunale barnehager	Etableringsår	Antall barn Under 3 år	Antall barn over 3 år
Fosbyløkka	1978	14	28
Fritznerbakken	1972	22	45
Hafslundsøy	1980	35	62
Sandbakken	2009	33	60
Sarpsborgmarka	1974	32	62
Stasjonsbyen	2017	30	42
St. Olavs	2017	35	70
Tindlund m/ Barnehagebussen	1972	30	61
Valaskjold	1977	17	50
Varteig	2007	7	13
Sum		255	493
Private barnehager	Etableringsår	Antall barn Under 3 år	Antall barn over 3 år
Askeladden- Albert Moeskausvei	1997	27	55
Askeladden- Færdersgate	1995	15	24
Baneveien	1997	28	52
Baneveien avd. Mobakken	2015	9	24
Bergsvingen	1991	19	32
Bikuben	2004	9	18
Borgen	1978	19	44
Fjelldal	1994	16	38
Grotterødløkka	2005	24	42
Hannestad	2008	38	68
Hasle	1980	13	29
Kulås	2005	26	42
Lande Gård	2009	24	42
Læringsverkstedet barnehage avd. Bamsebo	1988	7	18
Læringsverkstedet barnehage avd. Do Re Mi	1998	24	36
Læringsverkstedet barnehage avd. HinkenHopp	2004	22	40
Læringsverkstedet barnehage	2004	36	49

avd. Kløvningsten			
Læringsverkstedet barnehage avd. Store Tune Gård	2003	61	102
Læringsverkstedet barnehage avd. Ullerøy	2000	12	18
Løkke	1987	15	24
Nygårdshaugen	1990	20	36
Skogro	1998	49	63
Snarveien	2005	28	54
Soltun gårdsbarnehage	2008	28	37
Storeper	2005	41	82
Tubus Idrettsbarnehage	1990	30	60
Tuneskipet	1991	14	42
Tveterhytta	2004	11	17
Tyrihans	1994	25	43
Sum		690	1231
Familiebarnehager	Etableringsår	Antall barn Under 3 år	Antall barn over 3 år
Askeladden- Stasjonsbyen	1993 - 1999	5	5
Askeladden- Skjæringen		2	8
Askeladden- Greåker		4	6
Paletten. Samme eier som Picasso	2006	3	7
Picasso. Samme eier som Paletten	2013	2	9
Sagatoppen	2004	8	0
Torsbekkdalen	2002	8	0
Sum		32	35

Antall barn i ordinære barnehager og familiebarnehager:

	Barn 2019	Barn 2020	Barn 2021	Barn 2022
Totalt	2754	2751	2757	2736
Under 3 år	953	917	957	977
Over 3 år	1801	1834	1800	1759

Det har vært en liten nedgang på det totale antall barn i barnehage. Det har blitt flere barn under tre år, mens det har blitt færre barn over tre år.

Tabellen under viser dekningsgrad for barn i alderen 1 - 5 år i perioden 2019- 2022:

Årstall	Sarps- borg	Fredrik- stad	Skien	Kostra gr. 13	Kostra gr. 11	Viken	Landet uten Oslo	Landet
Andel barn 1 - 5 år m/ bhg.plass 2019	90,0	89,2	89,9	92,4	-----	---	92,4	92,1
Andel barn 1 - 5 år m/ bhg.plass 2020	89,6	90,1	90,9	-----	92,5	91,9	92,9	92,7
Andel barn 1 - 5 år m/ bhg.plass 2021	91,6	91,8	91,0	-----	92,8	92,4	93,6	93,4

Andel barn 1-5 år m/ bhg.plass 2022	90,1	92,6	91,6	-----	92,6	92,4	93,6	93,4
-------------------------------------	------	------	------	-------	------	------	------	------

Dekningsgraden har sunket med 1,5 prosentpoeng fra 2021 til 2022. Sarpsborg har en lavere dekningsgrad enn både Fredrikstad og kommunegruppe 11, og ligger fortsatt noe lavere enn landet ellers. Endring av kommunegruppe er en konsekvens av kommunesammenslåinger og endringer av Fylker i 2020.

I tillegg til de ordinære barnehagene finnes det i Sarpsborg pr. desember 2022 tre åpne barnehager.

Minoritetsspråklige¹ barn i barnehage:

Oversikt over antall minoritetsspråklige barn i barnehage pr. 15.12.2022.

2019	2020	2021	2022
652	694	762	795

Andel minoritetsspråklige barn i barnehage i forhold til innvandrerbarn 1-5 år:

2019	2020	2021	2022
76,9	77,1	82,4	83

Tabellene viser at det har vært en jevn økning i antall minoritetsspråklige barn i barnehagene i Sarpsborg fra 2019 til 2022.

Andelen minoritetsspråklige barn er ujevnt fordelt mellom barnehagene i kommunen. I sentrumsbarnehagene er andelen minoritetsspråklige fra 59 – 85 %.

Kommunen mottar hvert år statlig tilskudd til tiltak for å styrke den norskspråklige utviklingen for minoritetsspråklige barn i barnehage. Tilskuddet for 2022 var på kr. 2 413 110. Midlene ble fordelt til barnehagene på bakgrunn av søknad. 35 søknader om *Hjelp til oppstart* ble innvilget og det var 31 barnehager som fikk tildelt midler til å gjennomføre språkstimulerende tiltak.

Slik gjør vi det i 2023

Evaluere og gjennomgå bruk og tildeling av det statlige tilskuddet.

¹ Antall barn i barnehage med annet morsmål enn norsk, samisk, svensk, dansk eller engelsk. Data hentes fra "Årsmelding for barnehager pr. 15.12." som rapporteres via BASIL.

Barn med vedtak om spesialundervisning og nedsatt funksjonsevne

Oversikt over barn som mottok spesialundervisning og hjelp for nedsatt funksjonsevne pr. 15.12.22

År	§31 timer/uka	Antall barn	§37 timer/uka	Antall barn
2019	494	60	889	62
2020	583	84	1230	80
2021	766	116	1525	93
2022	703	106	1399	85

3,9% av barnehagebarna i Sarpsborg mottok spesialpedagogisk hjelp og 3,1 % hjelp for nedsatt funksjonsevne. Nasjonalt mottok 3,6 % av barna spesialpedagogisk hjelp i 2022.

Etter flere år med økning av antall vedtak etter §§ 31 og 37 var det en liten nedgang i 2022. Årsakene til dette er usikre, men det ble gjort noen endringer som kan ha påvirket nedgangen. Det gjøres nå en grundig undersøkelsesprosess og veiledning ved søknader etter §37, samt at teamleder ved spesialpedagogikk førskole deltar på tiltaksteam med PPT.

Det er en økning av antall sakkyndige vurderinger der det ikke anbefales spesialpedagogisk hjelp. I barnehageåret 2022/ 2023 har det hittil blitt fattet 9 avslag, mot 3 forrige år.

1.2 Prosjekt «Rekruttering av minoritetsspråklige barn til barnehagene»

Sarpsborg kommune fikk også i 2022 tilskudd til prosjekt «økt barnehagedeltakelse for minoritetsspråklige barn» gjennom statsbudsjettet.

I 2022 viser tallene at det er ca.160 minoritetsspråklige barn født mellom 2017 og 2021 som ikke går i barnehage. Det er ca. 40 færre enn i 2021.

Prosjektet har gjort det mulig å etablere en kontakt-/ressursperson ut mot minoritetsspråklige familier, åpen barnehage, familiesentrene og andre det er naturlig å samarbeide med. Informasjon, tverrfaglig samarbeid og fysiske møteplasser er avgjørende for å lykkes i rekrutteringsarbeidet. Der er utarbeidet et årshjul som sikrer kontinuitet i dette arbeidet. Årshjulet er i drift og blir justert ved behov.

Prosjektet ivaretar informasjon ut til foreldre/ foresatte med brosjyrer på ulike språk om åpen barnehage og det ordinære barnehagetilbudet, samt informasjon om «rett til barnehageplass», redusert foreldrebetaling, gratis kjernetid og søskenmoderasjon.

Kommunens åpne barnehager er et viktig lavterskeltilbud som er godt egnet til å rekruttere til ordinær barnehage og til forebyggende arbeid. Tilbudet kan også bidra til å redusere sosiale forskjeller. Dette understreker betydningen av å jobbe målrettet for å styrke innholdet i åpen barnehage.

Det har også vært lagt vekt på samarbeid med barnehagene om betydningen av godt foreldresamarbeid og tett oppfølging i barnas første tid i barnehagen.

Slik gjør vi det i 2023

Tett samarbeid med de to åpne barnehagene i kommunen. Se på tiltak som kan bidra til å styrke innholdet i dette tilbudet og i veiledningen av foreldre/ foresatte.

1.3 Foreldrebetaling

Maksprisen for en barnehageplass var pr.1. august 2022 på kr. 3050,- pr. måned. Det gis to ulike moderasjonsordninger i tillegg til søskenmoderasjon.

Moderasjonsordning	2019	2020	2021	2022
Antall barn med redusert foreldrebetaling	874	841	897	826
20 timer gratis oppholdstid som en del av det ordinære barnehagetilbudet	741	730	799	753

For 86 av disse var hele plassen dekket gjennom ordningene. I tillegg har 51 barn fått innvilget friplasser gjennom barnevernet.

Selv om det er gode moderasjonsordninger skjer det i noen tilfeller at det er barn som slutter i barnehagen på grunn av økonomi.

1.4 Utbygging og behov for nye barnehageplasser

I Sarpsborg er den prosentvise fordelingen mellom kommunale og private barnehager ca. 28/72.

Tabellen viser endring i barnehageplasser fra 2019 til 2022:

Barnehager	2019	2020	2021	2022
Private	2	4	-5	-16
Kommunale	-25	-7	11	-5
Totalt	-23	-3	6	-21

Sarpsborg kommune har en plikt til å tilby barnehageplass til barn under opplæringspliktig alder som er bosatt i kommunen. Alle barn som fyller ett år senest innen utgangen av november har rett til en barnehageplass. Retten gjelder alle som har søkt innen søknadsfrist for hovedopptak. Alle barn med rett på plass fikk tilbud om plass i hovedopptaket 2022.

I tillegg har totalt 49 barn som er født i desember -21 eller våren -22 fått plass.

Barn under 1 år med barnehageplass:

	2019	2020	2021	2022
Født jan ->	41	33	48	30
Født des			22	19
Totalt			70	49

Etter hovedopptaket er avsluttet fortsetter det løpende opptak så lenge barnehagene har plasser å fylle.

15.12.22 stod 59 barn på venteliste for barnehageplass i kommunen. Dette er både små barn som fyller et år våren 2022, men også eldre barn som har kommet tilflyttende eller av andre grunner ikke har søkt i hovedopptaket.

Mange søker om plass utenom hovedopptak. Dette gir en utfordring med tanke på planlegging. Det er i dag flere barnehager som har ledig arealkapasitet, men som har justert bemanningen til dagens behov. Det er kostbart å gå med ledige plasser gjennom deler av året og det innebærer en risiko å bemanne opp for kortere perioder. Konsekvensene av dette er at det er vanskelig å få plass for barn som søker utenfor hovedopptaket. Spesielt vanskelig er det å få barnehageplass i vårhalvåret.

Det er lagt ned to familiebarnehager i løpet av 2022, Askeladden barnehage avdeling Opsund og Skogro familiebarnehage. Det fremtidige behovet for barnehageplasser må vurderes opp mot nyere prognoser. Kommunedelplan for barnehage- og skolekapasitet er under utarbeidelse. Denne vil omhandle vurdering av behov for fremtidige barnehageplasser.

1.5 Økonomi

Kommunen skal yte tilskudd til ordinær drift av alle godkjente private barnehager forutsatt at barnehagen har søkt om godkjenning før barnehagesektoren ble rammefinansiert. Driftsinntektene i private barnehager kommer i hovedsak fra offentlige tilskudd og foreldrebetaling. For regnskapsåret 2021 utgjorde offentlige tilskudd 86 % av barnehagenes driftsinntekter og foreldrebetalingen 14,9 prosent (SSB).

Oversikt på tilskudd til private barnehager fra 2019 – 2022:

2019	2020	2021	2022
274 mill.	280 mill.	315 mill.	321 mill.

1.6 Bemanning og kompetanse

Kvaliteten på det som foregår til daglig i barnehagen er avgjørende for hvordan barnehagen påvirker barnets trivsel og utvikling. Særlig viktig er kvaliteten på relasjonene mellom voksne og barn, og barna imellom.

Antall barn pr. ansatt

Tallene som presenteres er hentet ut fra UDIR. Barn under tre år er vektet dobbelt, det vil si et barn under tre år telles som to barn over tre år.

Barn pr. ansatt	2019	2020	2021	2022
Barnehager i Sarpsborg	5,9	5,8	5,8	5,9
Det nasjonale snittet	5,7	5,7	5,7	5,7

Antall barn pr. ansatt viser til antall barn pr. årsverk i grunnbemanningen. Grunnbemanningen er de ansatte i barnehagen som jobber direkte med barna. Kravene i loven er at barnehagen skal minst ha én ansatt pr. tre barn når barna er under tre år og én ansatt pr. seks barn når barna er over tre år. Barnehagene i Sarpsborg oppfyller kravene til bemanningsnormen.

Pedagogisk bemanning

I Sarpsborg er 45,2 % av bemanningen utdannet barnehagelærere eller tilsvarende. Barnehagene i Sarpsborg oppfyller kravene til pedagognormen.

Ansattes utdanning

12,9 % av de ansatte i barnehagene har utdanning som barne- og ungdomsarbeidere. Denne andelen har gått noe ned de siste årene. Samtidig har andelen ansatte med annen fagarbeiderutdanning økt til 3,8%.

0,4 % av de ansatte har annen høyere utdanning, mens 37,2% av de ansatte har annen bakgrunn.

Menn i barnehage

Andel ansatte menn i barnehagene er på landsbasis 12,3 %, mens det i Sarpsborg ligger på 14,1%. Selv om Sarpsborg ligger over landsgjennomsnittet, er det viktig å fortsatt ha oppmerksomhet på kjønns sammensetning blant de ansatte i barnehagene. Barnehagen skal speile samfunnet vi lever i, og barna trenger gode rollemodeller blant de voksne.

Dispensasjoner

Barnehageloven gir kommunen adgang til å innvilge midlertidig dispensasjon fra norm om pedagogisk bemanning, midlertidig dispensasjon fra utdanningskravet og kravet om norskferdigheter, samt dispensasjon fra kravet til grunnbemanning.

Sarpsborg kommune har innvilget 4 kortvarige dispensasjoner fra krav om pedagogisk bemanning i 2022.

Sykefravær / utfordringer

Mange av barnehagene melder om et høyt sykefravær gjennom 2022, samtidig har det vært utfordrende å dekke opp for fraværet med kompetente vikarer.

Barnehagens åpningstider er vesentlig lenger enn personalets arbeidstider. Dette medfører at mange ansatte opplever utilstrekkelighet ved at de har full bemanning bare deler av dagen.

En god relasjon mellom voksne og barn er avgjørende for høy kvalitet i barnehagen. Et godt arbeidsmiljø for de ansatte er et grunnlag for å lykkes i dette. Gode rammer, ansatte med rett kompetanse og god helse bidrar til opplevelse av mestring og trivsel, dette påvirker igjen kvaliteten i tilbudet som gis.

Kapittel 2. Kvalitet i barnehagen – ansvar og roller

2.1 Ansvar og roller

Barnehagen, eiere, kommunen og nasjonale myndigheter har viktige roller og oppgaver i arbeidet for best mulig kvalitet i barnehagen.

2.1.1 Barnehageeiers rolle

Den enkelte barnehageeier har det overordnede ansvaret for at barnehagen drives i samsvar med gjeldende lover og regelverk. Barnehageeier er pålagt å ha internkontroll for å sikre at kravene i barnehageloven med forskrifter følges.

I Sarpsborg er det et bredt mangfold av eiere. 10 barnehager er kommunale, 24 barnehager er knyttet til en kjede eller en eier som driver flere barnehager, 2 barnehager er enkeltstående, 1 er menighetsbarnehage, 5 barnehager er eid av foreldre og 4 er familiebarnehager drevet i egne hjem.

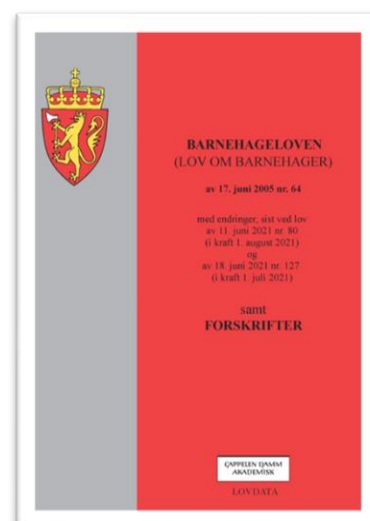
2.1.2. Kommunen som barnehagemyndighet

I tillegg til å inneha rollen som barnehageeier, er Sarpsborg kommune barnehagemyndighet. I 2021 ble disse rollene tydeliggjort gjennom en presisering i barnehageloven der det stilles krav til likebehandling og uavhengighet. Kommunen skal likebehandle private og kommunale barnehager når den utfører oppgaver som barnehagemyndighet. Oppgavene som barnehagemyndighet skal organiseres adskilt fra de oppgavene kommunen har som barnehageeier. Hensikten er å ivareta tilliten til kommunens upartiskhet som barnehagemyndighet.

Barnehagemyndighetens oppgaver er å gi veiledning og påse at barnehagene drives i samsvar med lover og regler.

Barnehagemyndigheten skal påse at barna får et pedagogisk og trygt barnehagetilbud i tråd med barnehageloven og rammeplanen. Kommunen er også ansvarlig for å forvalte tilskudd til de private barnehagene, samt sikre tilstrekkelig antall barnehageplasser.

Selv om det er den enkelte barnehageeier som er ansvarlig for at barnehagen drives i samsvar med barnehageloven, har barnehagemyndigheten et ansvar for å bidra til kompetanseutvikling i sektoren. Det legges til rette for prosesser der de ulike eierne er representert og blir involvert. Målet er å bidra til å sette barnehagene i stand til å møte de behovene som finnes i Sarpsborg og sikre at alle barn møter et barnehagetilbud av høy kvalitet. Det er ulike utfordringer i ulike områder av kommunen, og i mange tilfeller er det hensiktsmessig med et samarbeid på tvers av eiere som opplever de samme utfordringene. Barnehagemyndigheten har ikke styringsrett overfor de ulike eierne, men er en motivator og en pådriver i dette arbeidet.

Virkemidler

Barnehagemyndigheten har tre virkemidler til disposisjon i sitt arbeid: veiledning, tilsyn og godkjenning.

Veiledning

Barnehagemyndigheten skal aktivt gi informasjon og veiledning til barnehageeierne om eierplikter i barnehageloven med forskrifter. Dette skal bidra til økt regelverksetterlevelse i barnehagene. Barnehagemyndigheten gjennomfører egne fagarenaer for styrerne. I tillegg inviteres andre virksomheter innenfor oppvekstområdet inn.

I 2022 ble det gjennomført fem fagarenaer med blant annet følgende temaer:

- Samhandling på tvers
- Psykososialt barnehagemiljø
- Prosjekt spesialpedagogisk hjelp/ spesialundervisning
- Innspill til kommunedelplan for mangfold, inkludering og likeverd
- Informasjon om oppvekstreformen og koordinerende enhet
- Barnets beste i barnehagen
- Implementering av COS-P
- Utforskende bekymringssamtaler
- Statlige og regionale kompetanseordninger
- Rekruttering av minoritetsspråklige barn

Tilsyn

Tilsyn er kontroll av om barnehagene oppfyller eierplikter nedfelt i barnehageloven med forskrifter. Tilsyn er utøvelse av offentlig myndighet, og innebærer å undersøke praksis og eventuelt pålegge endring av lovstridig forhold eller uforsvarlig praksis.

Barnehagemyndigheten har gjort en risikovurdering av barnehageeiers plikter. Det er utarbeidet en tiltaksplan for perioden 2021 – 2024 der det framgår hvilke områder i lovverket barnehagemyndigheten vil gi veiledning på, og på hvilke områder det er nødvendig å gjennomføre tilsyn med barnehagene. Hvilke barnehager det skal føres tilsyn med og hvordan tilsynet skal gjennomføres vurderes med utgangspunkt i en årlig og en løpende risikovurdering.

- **Stedlige tilsyn**

Det ble gjennomført to stedlige tilsyn i 2022. Temaet for tilsynene var «Barnehagens språkmiljø»

- **Skriftlige tilsyn**

Det ble ikke gjennomført skriftlige tilsyn i 2022.

Bekymringsmeldinger/ klagesaker

Barnehagemyndigheten mottok 3 bekymringsmeldinger/ klagesaker i 2022.

Godkjenning

Barnehagemyndigheten har en plikt til å gi veiledning, og behandle og avgjøre alle søknader om godkjenning av barnehage. I 2022 var det ingen søknader om ny godkjenning fra barnehagene.

2.1.3. Statsforvalteren og Utdanningsdirektoratet som tilsynsmyndighet

Statsforvalteren fører tilsyn med at kommunen utfører de oppgaver den som barnehagemyndighet er pålagt etter barnehageloven og kan i særlige tilfeller føre tilsyn direkte med den enkelte barnehage. Statsforvalteren gjennomførte ikke tilsyn med Sarpsborg kommune som barnehagemyndighet i 2022

Statsforvalteren arrangerer ulike veilednings- og dialogmøter for barnehagemyndighetene i fylket.

Økonomisk tilsyn

Fra 1.1.2022 overtok Utdanningsdirektoratet ansvaret for økonomisk tilsyn. Kommunen blir underrettet dersom det åpnes tilsyn med barnehager i Sarpsborg kommune. I 2022 ble det åpnet tilsyn med tre barnehager.

Slik gjør vi det i 2023

Barnehagemyndigheten gjennomfører

- Plan for veiledning og tilsyn med barnehagene.
- Løpende risikovurdering som grunnlag for tiltak.

Kapittel 3. Helhet og sammenheng

Å skape helhetlige oppvekstsvilkår for barn forutsetter et godt samarbeid, og en felles retning for de ulike tjenesteområdene og kompetansemiljøene i kommunen. I Sarpsborg skal barn oppleve helhet og sammenheng i sin faglige og sosiale utvikling.

3.1 Gode sammenhenger i hele læringsløpet

3.1.1 Overgang og sammenheng mellom barnehage, skole og SFO

Barnehagen utgjør første fase i barns organiserte opplæringsløp. Her legges et viktig grunnlag for at barn skal lykkes ved inngangen til de første skoleårene. Barn i barnehagen skal få opplevelser, erfaringer og kunnskap som gjør at de kan begynne på skolen med trygghet, nysgjerrighet og tro på egen mestring. Overgangen mellom barnehage og skole er vesentlig for at den enkelte skal få oppleve helhet og sammenheng i sin faglige og sosiale utvikling.

Rutinen for god overgang og sammenheng mellom barnehage, skole og skolefritidsordning er revidert og satt i drift.

Slik gjør vi det i 2023

Oppstart av pilotprosjekt for å forenkle informasjonsflyten mellom barnehage, skole og skolefritidsordningen. Gjennomføres i en skolekrets med tilhørende avsenderbarnehager, og er et samarbeid mellom Sarpsborg kommune og Learninghub.

3.2 Tverrfaglig samarbeid og et inkluderende og tilpasset barnehagetilbud

Skal kommunen lykkes med å nå målet om en god utdanning og like muligheter for alle, må de starte tidlig. I de tre første årene av et barns liv er hjernen på sitt mest formbare, disse årene er derfor avgjørende for videre utvikling og læring. Blir det lagt et godt grunnlag i disse årene, øker sannsynligheten for en god utvikling videre. Barnehage er derfor en av våre viktigste psykisk helsefremmende og forebyggende arenaer.

Barn har ulike behov og forutsetninger og noen vil ha behov for ekstra støtte i kortere eller lengre perioder. Barnehagene skal sørge for at barn som trenger dette, tidlig får den tilretteleggingen som er nødvendig for å gi barnet et inkluderende og likeverdig tilbud. I samarbeid med det lokale støttesystemet, skal barnehagene være rustet til å møte mangfoldet av barn og deres behov.

3.2.1 Prosjekt Fra spesialpedagogisk hjelp og spesialundervisning– til tilpasset og inkluderende barnehage og skole

Det har i Sarpsborg de siste årene vært en betydelig økning både i antall førskolebarn med vedtak om spesialpedagogisk hjelp og tilrettelegging i barnehage og i andel spesialundervisning i grunnskolen.

Statistikk fra Statistisk sentralbyrå (KOSTRA) og Utdanningsdirektoratet (GSI og BASIL) viser at Sarpsborg kommune bruker store ressurser på spesialpedagogisk hjelp i barnehagen og spesialundervisning i grunnskolen.

I 2022 rettet kommuneledelsen innsatsen mot ressursbruk og organisering av spesialundervisning som del av Prosjekt Bærekraft 2030. Arbeidet har definert en rekke tiltak som samlet skal føre til at Sarpsborgs barnehager og skoler har en inkluderende praksis som fremmer deltakelse, trivsel, læring og utvikling. I stortingsmelding 6 trekkes det fram at det viktigste grepet vi kan ta for å fremme og styrke en inkluderende praksis, er å forbedre kvaliteten på det ordinære, allmennpedagogiske tilbudet. Bedre kvalitet på det ordinære tilbudet kan gi mindre behov for særskilte ordninger for enkeltbarn. (Meld. St. 6, *Tett på - tidlig innsats og inkluderende fellesskap i barnehage, skole og SFO*). Noen barn vil allikevel ha behov for og rett på spesialpedagogisk hjelp. Det er da et mål at denne hjelpen gis på en måte som fremmer inkludering.

Det er et tydelig nasjonalt mål at barn som har behov for særskilt tilrettelegging fanges opp raskt og får hjelp når de trenger det. Det forutsetter at kompetansen og ressursene finnes der barna er, lokalt i barnehagene og lett tilgjengelig i støttesystemene.

Slik gjør vi det i 2023

Fra januar 2023 etableres prosjektet "Tilpasset og inkluderende barnehage og skole". Prosjektets overordnede mål er at: Alle barn og elever skal oppleve å få et godt tilpasset og inkluderende barnehage- og skoletilbud.

3.2.2 Samhandling til beste for barn og unge - laget rundt barna og tverrfaglig samarbeid

Program *Helhetlig og koordinerende og forebyggende tjenester for barn og unge* ble i løpet av 2022 fastsatt som eget program med ulike prosjekter. Målet med prosjektet er å styrke kommunens helhetlige innsats for barn og unge, og dreie ressurser til tidlig innsats. I løpet av 2022 ble innsatsområdene utarbeidet, og disse ble plassert inn som ulike prosjekter. Prosjektene skal levere forslag til endringer i løpet av 2023 og 2024.

01.01.22 ble barnevernsreform (Oppvekstreformen) innført. Intensjonen er et bedre barnevern, tilpasset de ressursene barnevernet og kommunen til enhver tid disponerer.

Reformen skal bidra til økt innsats på et godt forebyggende arbeid og å stimulere til et tettere

samarbeid mellom barneverntjenesten, helsetjenester, barnehage, skole, fritid, frivillige lag med flere, med mål om å gi barn, foreldre og familie god, helhetlig og nyttig hjelp, til rett tid.

Et av innsatsområdene som er iverksatt utenom programmet er *Samhandlingsforum - Felles barn, felles ansvar*. Samhandlingsforum er en arena for direktører og ledere med ansvar for tjenester til barn og unge fra kommuneområdene helse og velferd, samfunn og oppvekst. Hensikten med denne arenaen er å bli bedre kjent på tvers av kommuneområdene og utvikle en bedre tverrfaglig samhandling til det beste for barn og unge og deres familier. I 2022 ble det gjennomført to samlinger som omhandlet temaer innenfor samhandling og tidlig innsats.

Et godt lokalt støttesystem rundt barna og barnehagene er viktig for å få til et inkluderende og tilpasset pedagogisk tilbud i barnehagen. Ofte er det nødvendig med ulike fagkompetanse for å kunne gi et godt og helhetlig tilbud. I Sarpsborg kommune har vi flere ulike støttetjenester som barnehagene samarbeider med og som er en viktig del av laget rundt barnet. PPT, Virksomhet spesialpedagogikk førskole, og St. Marie læringscenteret er viktige bidragsyttere inn i dette. I tillegg samarbeider barnehagene med barnevernet og Familiesentrene. Barnehagemyndigheten har innhentet en status på barnehagens samarbeid med disse to tjenestene. Barnehagene beskriver at de jevnt over har et godt samarbeid med barnevernstjenesten, at de opplever å få god veiledning og at dialogen er god. Mange forteller at de bruker barnevernstjenesten aktivt til å drøfte ulike saker. Selv om det jevnt over beskrives et godt samarbeid er det flere som løfter at samarbeidet er personavhengig.

Barnas arena, som består av utpekte ansatte ved barneverntjenesten, har gjennomført besøk i flere barnehager i 2022. De barnehagene som har gjennomført samlingen «Barnas arena» beskriver at de opplevde dette som nyttig og har gjort de tryggere på å ta kontakt for drøfting. De fikk konkret informasjon og hadde god dialog. En barnehage forteller at samlingen bidro til at de gjorde noen «grep». Andre ønsket at de hadde fått mer informasjon om alle de tiltakene barnevernstjenesten kan hjelpe en familie med, for på den måten å veilede foreldre bedre. Noen savnet også mer kunnskap om når er en sak alvorlig og når kan man se an litt til.

Familiesentrene har hatt et mål om å formalisere et samarbeid med barnehagene hvor planen har vært å opprette faste samarbeidsmøter mellom kontaktpersoner hos familiesentrene og barnehagene. Dette har av ulike grunner ikke blitt gjennomført. Det har vært løpende kontakt og samarbeid rundt enkeltsaker, samt deltakelse på ansvarsgruppemøter i barnehagen.

Slik gjør vi det i 2023

I 2023 vil prosjektene i program *Samhandling til beste for barn og unge* bli etablert. Prosjektene deler avhengigheter på tvers, og koordineringen av disse vil være nødvendig for å nå kommunens mål. Det forventes at prosjektene i sum vil ha konsekvenser for budsjett og handlingsplan, både som økonomiske gevinster og som dreining av ressurser.

Programmet er etablert med en strategisk referansegruppe på tvers av kommuneområdene Helse og velferd, Oppvekst og Samfunn. Barnehagene i Sarpsborg vil bli involvert i de ulike prosjektene både i utarbeidelse og ved implementering. Barnehagene blir særskilt viktige for å nå målene om tidlig å identifisere utsatte barn og unge for å lykkes med tidlig innsats i alder og problematikk.

Barnehagemyndigheten vil legge til rette for prosesser som fremmer samarbeid mellom de ulike instansene som jobber opp mot barnehage. Hensikten er å styrke laget rundt barnet og barnehagene.

Styrke det systemiske arbeidet i barnehagene ved å bringe et slikt perspektiv inn i alle aktuelle sammenhenger.

3.3 Hjem og barnehage samarbeider om barnets utvikling og livsmestring

3.3.1 Medvirkning og dialog med foresatte

Barnehagens personale har ansvar for å legge til rette for et godt foreldresamarbeid og en god dialog med foreldrene. Foreldresamarbeidet skal både skje på individnivå, med foreldrene til hvert enkelt barn, og på gruppenivå, gjennom foreldrerådet og samarbeidsutvalget. Samarbeidet skal sikre foreldrenes medvirkning, både for den enkelte og som foreldregruppe.

Høsten 2022 ble det gjennomført en samling for alle samarbeidsutvalgene i Sarpsborg. Temaet for samlingen var samarbeidsutvalget rolle og arbeid i å styrke samarbeidet mellom barnehage og hjem, og at utvalget er en viktig arena for medvirkning.

Flere barnehager gir tilbakemelding om at samarbeidet med foreldrene har endret seg de siste årene. De beskriver at de opplever at det stilles økte krav til barnehagen og at det oppfattes at flere er mer opptatt av «mitt barns behov» enn barnegruppa og fellesskapet. Det trekkes også fram at barnehagen og foreldrene i mange tilfeller har ulikt syn på læring og oppdragelse. Dette kan handle om kulturelle forskjeller, men også om utviklingstrekk ved samfunnet. Barnehagene opplever at personalet blir usikre på eget ståsted og at de ikke har nok kompetanse og ressurser til å møte dette.

Foreldre er en stor ressurs i barnas liv. Det er derfor avgjørende at barnehagene og foreldrene spiller på lag og drar i samme retning. Vi vet at nøkkelen til å forhindre

utenforskap ligger i sterke fellesskap. Dette blir derfor et viktig område som mange aktører må jobbe sammen om i tiden som kommer.

3.3.2 Foreldreundersøkelsen

Resultatene fra Foreldreundersøkelsen brukes av barnehagen og barnehageeier som hjelp til å vurdere og utvikle barnehagetilbudet, og barnehagen kan bruke resultatene i dialogen med foreldrene.

Foreldreundersøkelsen er først og fremst et verktøy for den enkelte barnehage, men gir også viktig informasjon om foreldrenes opplevelse av barnehagetilbudet på nasjonalt nivå. På alle spørsmål svarer foreldrene på en skala fra 1-5 der 1 er dårligst og 5 er best. Man kan også svare «vet ikke». Undersøkelsen har rundt 30 spørsmål, og her gjengis fem ulike indekser:

Hovedområder	Sarpsborg 2019	Sarpsborg 2020	Sarpsborg 2021	Sarpsborg 2022	Nasjonalt 2022
Svarprosent	67,6 %	65,9 %	62,5%	58,9%	65,4%
Total tilfredshet	4,6	4,6	4,6	4,5	4,5
Ute- og innemiljø	4,3	4,3	4,3	4,2	4,2
Barnets utvikling	4,7	4,7	4,7	4,7	4,7
Informasjon	4,3	4,4	4,4	4,4	4,3
Barnets trivsel	4,8	4,8	4,8	4,8	4,7

2022 er det sjuende året barnehagene i Sarpsborg gjennomfører foreldreundersøkelsen. 29 av 47 barnehager gjennomførte foreldreundersøkelsen. Dette er en kraftig nedgang fra tidligere år. Det skyldes i stor grad at mange av de barnehagene som var i streik store deler av høsten valgte å ikke delta i undersøkelsen. Den samlede svarprosenten har også gått noe ned, men her er det et stort sprik hos de ulike barnehagene fra 25% - 89,6%.

Tabellen viser videre at foreldrenes score på de ulike indeksene i tabellen har vært stabile over tid.

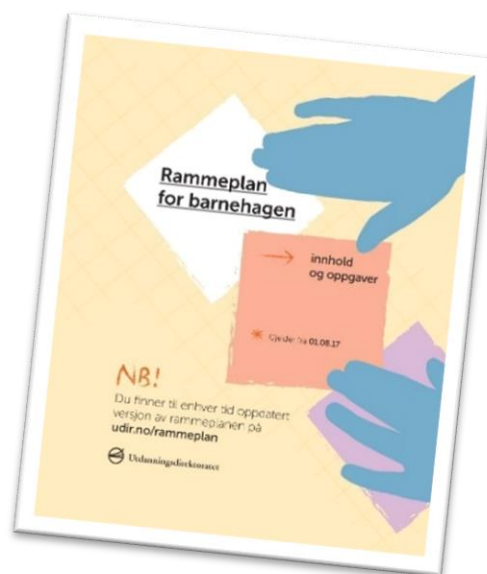
For å finne tall for den enkelte barnehage viser vi til nettsiden barnehagefakta.no.

Slik gjør vi det i 2023

Vi vil fortsatt arbeide for å få alle barnehager til å delta i Foreldreundersøkelsen, og øke den samlede svarprosenten for Sarpsborgbarnehagene. Hver enkelt barnehage bruker resultatene i videre utvikling og i samarbeid med FAU og SU.

Kapittel 4. Leke- og læringsmiljø

Leken har en sentral plass i barnehagen. I rammeplanen for barnehagen står det at barnehagen skal fremme et inkluderende miljø der alle barna kan delta og erfare glede i lek. Rammeplanen sier videre at barnehagen skal fremme læring gjennom at barna skal oppleve et stimulerende miljø som støtter opp om deres lyst til å leke, utforske, lære og mestre. Barnas nysgjerrighet, kreativitet og vitebegjær skal anerkjennes, stimuleres og legges til grunn for deres læringsprosesser. Barnehagen skal sørge for et inkluderende fellesskap og legge til rette for at barn kan bidra i egen og andres læring.

4.1 Trygt og godt barnehagemiljø

4.1.1 Psykososialt barnehagemiljø

Det psykososiale læringsmiljøet handler om hvordan relasjoner mellom voksne og barn erfares av hvert enkelt barn, hvordan de blir sett og møtt av de ansatte og hvordan de har det i barnegruppa. Hvordan barnet har det i barnegruppa handler særlig om vennskap, rolle i barnegruppa og eventuelle negative opplevelser av utestengelse eller mobbing/ krenkelser.

I 2021 fikk barnehagen et nytt regelverk om barnehagens psykososiale miljø. Loven skal sørge for at alle barn får en trygg og god barnehagehverdag. Den tydeliggjør at barnehagen skal jobbe forebyggende og ha nulltoleranse for krenkelser. Alle ansatte har en plikt til å følge med på hvordan alle barna i barnehagen har det. De skal gripe inn hvis barn utsettes for krenkelser. Dette kan for eksempel være utestengning fra lek, plaging, mobbing, vold eller diskriminering.

Barnehagene ble spurt om hvordan de har sikret at alle ansatte har fått opplæring i lovverket og en felles forståelse for hva dette innebærer.

Gjennom svarene viser alle barnehagene at de har jobbet grundig med temaet. Det har vært oppe på flere møter og over tid. Det har vært satt av tid til drøfting og refleksjoner for å jobbe fram en felles begrepsforståelse og praksis. Flere barnehager har deltatt i «Barnas verneombud» der dette har vært et sentralt tema, noen har benyttet kompetansepakken fra UDIR, mens andre har benyttet opplegg deres eier eller de selv har utarbeidet i disse prosessene. Barnehagene har utarbeidet handlingsplaner og rutiner. Mange av barnehagene forteller også om hvilke konkrete systemer de benytter for å sikre at alle ansatte har lest og forstått dokumentene som omhandler dette temaet.

En viktig del av loven er aktivitetsplikten som innebærer at de ansatte har en plikt til å følge med på om barn har det trygt og godt. Dersom de får en mistanke om at et barn ikke har det trygt og godt utløser det en plikt til å melde fra til styrer. En melding kan komme fra en ansatt, et barn, andre voksne som er innom barnehagen eller fra foreldrene. Det er alltid styrers ansvar å håndtere meldingene, men i alvorlige tilfeller og dersom saken handler om voksne

som krenker skal saken også meldes til eier. En melding utløser alltid en plikt til å undersøke saken. Dersom denne undersøkelsen viser at et barn ikke har det trygt og godt skal det utarbeides en aktivitetsplan.

Det har så langt vært laget få aktivitetsplaner i barnehage. Det antas at dette er fordi barn har det trygt og godt, men det må nok også tas høyde for at denne plikten ikke er godt nok kjent og forstått enda. De barnehagene som har hatt saker der det har vært utarbeidet aktivitetsplaner forteller om krevende prosesser som forutsetter evne til å bygge gode relasjoner med foreldre. I slike prosesser løftes kollektiv refleksjonen og systematikk i arbeidet som to nøkkelfaktorer.

4.1.2 Handlingsprogrammet Tett på for et trygt og godt barnehage- og skolemiljø

Det er utarbeidet tre nye filmer med kjennetegn på et trygt og godt barnehage- og skolemiljø. Filmene er tilgjengelig på kommunens nettside, og har som intensjon å danne utgangspunkt for felles refleksjoner i virksomhetene. Arbeidet med de siste tre filmene vil bli videreført i 2023.

Barnehagene ble spurt om Handlingsprogrammet er tatt i bruk og hva som er blitt vektlagt i implementeringen av programmet. Handlingsprogrammet «Tett på» virker å være mest kjent og tatt i bruk i de kommunale barnehagene. Mange av de private barnehagene har egne program og opplegg for å fremme et trygt og godt barnehagemiljø. Barnehagenes tilbakemelding viser at de har jobbet ulikt med å implementere handlingsprogrammet. Flere forteller at de jobber med å knytte innholdet i programmet sammen med andre planer som «Handlingsplan for mobbing og utenforskap», samt at programmet brukes som et supplement til barnehageeiers egne programmer og barnehagenes egne opplegg.

4.1.3 Fellesskap gjennom sang og musikk

Virksomhet oppveksttjenester inngikk i 2022 et samarbeid med virksomhet kultur for å tilby et sang- og musikkopplegg til Sarpsborgbarnehagene. Høsten 2022 gjennomførte Kulturskolen sangsamlinger i Varteig barnehage. Praksisblikket fra Varteig barnehage illustrerer hvordan sang og musikk kan være gode virkemidler for å fremme trygge og gode barnehagemiljøer gjennom å skape opplevelse av fellesskap, inkludering og glede.

Praksisblikk fra Varteig barnehage

Sangsamlinger i Varteig barnehage

Gjennom høsten hadde vi et samarbeid med Kulturskolen v/ Marianne Aarum. Hun kom i barnehagen og gjennomførte sangsamlinger. Dette var positive opplevelser for barna. Vi så progresjon og økende trygghet fra gang til gang. Marianne hadde god formidlingsevne og gjennomførte samlingene på en måte som engasjerte barna og la grunnlag for gode samtaler mellom barn-ansatte og barn-foreldre i ettertid.

God oppbygging av samlingene

Innledningsvis startet samlingene rolig på gulvet, ofte med «En ring av gull», som raskt ble en stor favoritt hos oss – både barn og voksne. Barna likte den så godt at de gjerne ville høre den om igjen og om igjen. Reglen var inkluderende, vi holdt hender og beveget oss kroppslig etter hva reglen formidlet. Da det ble formidlet «der ingen er størst» tok vi hendene opp, og «der ingen er minst» tok vi hendene ned. Dette ga barna opplevelser hvor de kunne knytte kroppslige bevegelser til det verbale uttrykket. Gjentakelsen av denne reglen i starten av hver samling, gjorde den gjenkjennelig og lettere å lære og huske.

«Opplevelser med kunst og kultur i barnehagen kan legge grunnlag for tilhørighet, deltakelse og eget skapende arbeid»

- Rammeplan for barnehagen

Underveis i samlingene økte rytme- og bevegelsesnivået. Vi reiste oss opp fra gulvet og brukte de store muskelgruppene i større grad. Det var bruk av materiell som tynne stoffduker, som barna fikk lage vind med. Disse ble også brukt til å gjemme seg under, under sangen «Hokus og pokus, hei Filiokus». Dette er en av sangene vi har tatt med oss videre, og ofte bruker i sangsamlinger. Samlingene ble avsluttet med at Marianne forberedte barna på at det nå var tid for den siste sangen; «Nå skal du og jeg si hadebra», så når denne sangen kom, visste barna at det var enden på samlingen. Forberedelsene på hade-sangen

skapte forutsigbarhet, noe som gjorde overgangen fra endt samling → tilbake til avdeling, enklere.

Instrumentelle førstehåndserfaringer

Under samlingene fikk barna førstehåndserfaringer med ulike instrumenter. Dette opplevdes som svært spennende. Barna fikk øvet seg på å vente på tur når xylofonen ble sendt fra barn til barn, samtidig som de fikk utforske instrumentene og hvordan lydene endrer seg f. eks etter hvor hardt man slår på xylofonen. Det var også bruk av rytmeegg, som barna erfarte at hadde samme effekt som xylofonen; jo fortere og hardere de ristet egget, desto mer lyd kom det.

Oppsummerende kommentarer og nøkkelord:

- Vi har blitt bedre på å synge med barna
- Vi har lært nye sanger
- Kroppslige bevegelser
- God oppbygging
- Fengende
- God varighet
- God balanse mellom sang og bruk av instrumenter
- God formidlingsevne
- Alderstilpasset
- Språkstyrkende (gjentakelsen gjør det enklere å huske → lære → herme → prøve å uttrykke selv → språkstyrkende)
- Inkluderende
- Samlingene så ut til å gi barna fellesskapsfølelse, noe vi tolket ut fra blikkene og samspillet deres underveis
- Selv de mest tilbaketrukne barna ble engasjerte i sangsamlingene
- Noen av oss voksne lærte også noe nytt; at det er lettere å fenge barna med sang dersom man synger lyst
- Barna fortalte om sangsamlingene hjemme, så frem til og snakket om det i barnehagen
- Vi opplevde gjentakelsen av sangene som positive, da dette skapte forutsigbarhet for barna
- Barna fikk medvirke. Selv om Marianne hadde et opplegg på hvilken sang som var den neste, så tolket hun barna og fikk inntrykk av hvilken sang de heller ville synge, og sang den istedenfor. Dette gledet barna i stor grad
- Vi har lært at barna får mer utbytte av å være i mindre grupper, kontra store grupper (i allfall de yngste). Vi fikk inntrykk av at det å være i mindre grupper skapte mer trygghet for de yngste barna.
- Vi tar med oss det vi har lært videre, spesielt dette med å bruke ulike instrumenter og materiell til sanger, da vi erfarte at dette var med på å engasjere i større grad, samt gi barna mulighet til å oppleve sang- og musikk i en videre kontekst

Hilde-Merete Gangestad, Teamleder, Varteig barnehage

4.1.4 Sårbare barn og midler fra Utdanningsdirektoratet

Sarpsborg kommune mottok også i 2022 tilskudd til tiltak rettet mot sårbare barn og unge og tiltak for å motvirke negative konsekvenser av pandemien. Våren 2022 ble tiltaket spisset mot skolestarterne. Sarpsborg kommune vurderte at skolestarterne som gruppe var i en sårbar situasjon. De stod foran en stor overgang. For mange hadde mulighetene til å møtes i «førskoleklubb» vært begrenset gjennom pandemien. Noen av barna hadde gjennom pandemien hatt et høyt fravær som kunne ha bidratt til manglende læring og at de hadde mistet tilhørighet i fellesskapet. Midlene ble benyttet på intensive tiltak som kunne styrke disse barna i overgangen fra barnehage til skole. For å gi en felles faglig retning på dette arbeidet arrangerte vi fagkveld for ansatte i barnehagene med Else Havnevik Devold om temaet: overgang fra barnehage til skole.

Høsten 2022 valgte Sarpsborg kommune å fordele midlene til de barnehagene vi vurderte at hadde vært hardest rammet av pandemien. Vi vet at pandemien rammet hardt i flerkulturelle miljøer i vår kommune og valgte derfor å fordele midlene til de barnehagene som har over 75 % flerspråklige barn. I disse barnehagene hadde mange av barna et særlig høyt fravær gjennom pandemien. Hensikten med dette tiltaket var å styrke barnehagenes arbeid med språk, lek, vennskap og fellesskap. Eksempler på tiltak som ble gjennomført var kurs for ansatte i «norsk med tegn støtte», innkjøp av utstyr som kan fremme arbeidet med språk og lek og kurs for alle ansatte med tema: «Knekk kulturkoden- kulturforskjeller og likheter» v/ Julien S. Bourelle.

4.1.5 Helsefremmende barnehager

Rammeplanen stiller krav til at barnehagen skal ha en helsefremmende og forebyggende funksjon og bidra til å utjevne sosiale forskjeller. Barnas fysiske og psykiske helse skal fremmes i barnehagen. Barnehagen skal være et trygt og utfordrende sted der barna kan prøve ut ulike sider ved samspill, fellesskap og vennskap. Barn skal også få støtte i å mestre motgang, håndtere utfordringer og bli kjent med egne og andres følelser. I samarbeid med foreldrene skal barnehagen hjelpe barna i disse prosessene slik at de kan bygge motstandsressurser til å håndtere belastninger og utfordringer i livet. Det handler om å gjøre barna robuste og gi de tro på seg selv også i vanskelige tider.

Gjennom kommunedelplan for folkehelse og kommunedelplan for oppvekst har Bystyret i Sarpsborg kommune bestemt at barnehagene i Sarpsborg skal jobbe målrettet for å bli godkjente som helsefremmende barnehager innen 2025. Arbeidet med helsefremmende barnehager er organisert gjennom en egen godkjenningsordning. Dette er et samarbeid mellom fylkeskommunen, kommunene og den enkelte barnehage. I 2022 er det 4 nye barnehager som er blitt godkjente som helsefremmende barnehager, Tindlund barnehage, Sarpsborgmarka barnehage, Tuneskipet barnehage og Lande gård barnehage, og det er nå 14 barnehager som er godkjent som helsefremmende barnehager i Sarpsborg. Prosjektet *Helsefremmende barnehager – barns fysiske og psykiske helse* ble avsluttet høsten 2022. De resterende folkehelsemidlene ble brukt til ulike kompetansehevingstiltak for de ansatte.

I meldingen for 2022 er det satt et ekstra søkelys på barns psykiske helse og barnehagemyndigheten har spurt om hvordan barnehagene jobber for at det helsefremmende arbeidet skal bli en integrert del av arbeidet med et trygt og godt barnehagemiljø. Barnehagene forteller hvordan de knytter dette sammen. Et godt eksempel

på hvordan det kan gjøres synliggjøres gjennom praksisblikket fra Virksomhet Raet barnehager.

Praksisblikk fra Virksomhet Raet barnehager

Psykososialt barnehagemiljø - en helhetlig tilnærming

Barnehagelivet er livet på ekte

Du er 1-2 år og kommer til barnehagen for første gang. Du trenger å møte ansatte du kan knytte deg til og som gjør at du føler deg trygg. Som støtter deg når du skal utforske verden og har et fang når du har behov for hvile. Du er 3-4 år og har blitt godt kjent med barnehagehverdagen. Du trenger ansatte som legger til rette for lek, vennskap og mestring. Som støtter deg i å løse konflikter og hjelper deg til å håndtere motgang. Ansatte som setter ord på og organiserer følelser som blir for store å håndtere på egenhånd. Du er 5 år og barnehagelivet nærmer seg slutten. Det har gitt deg mye læring og utvikling. Du har blitt hørt, men også lært å lytte til andre. Du har blitt inkludert og lært å inkludere andre. Du har fått troen på deg selv og at du kan mestre livet!

Helhetlig tilnærming

Barnehagelivet skal gi barna en opplevelse av mening og sammenheng. Det betyr at vi som arbeider i barnehagen må ha et helhetlig blikk, se de viktige sammenhengene og gjøre de riktige prioriteringene.

Virksomhet Raet barnehager består av Hafslundsøy, Varteig og Fosbyløkka barnehager. Vi har siden 2017 arbeidet systematisk med ansattes relasjonskompetanse og brukt Trygghetssirkelen som verktøy. Dette har gitt oss grunnleggende forståelse for betydningen av tilknytning og gode relasjoner. Vi har sett relasjonsarbeidet i sammenheng med psykisk helsefremmende lekemiljø. Det handler om å skape trygge relasjoner i barnegruppen og legge til rette for et fysisk lekemiljø som skaper inkluderende møteplasser. Dette arbeidet er helt i tråd med handlingsprogrammet Tett på. Det handler om å forebygge utenforskap. Det er viktig for barns trivsel og psykiske helse her og nå, men også i et livsløpsperspektiv.

Det er et mål at barnehager i Sarpsborg skal godkjennes som Helsefremmende barnehager. Vi har jobbet med kriteriene over flere år, for å forankre arbeidet godt i personalet. Det har vært viktig å se sammenhengen med det arbeidet vi gjør med relasjoner og lekemiljø, og vi

knytter det spesielt til kriteriet om psykisk helse. I 2021 kom det endringer i barnehageloven kapittel 8, om barns rett til et godt psykososialt barnehagemiljø. Da vi skulle sette oss inn i hva dette betyr i praksis, så vi at dette ikke bare handler om å gi ansatte opplæring i selve lovverket. Det dreier seg om ansattes holdninger og forståelse for arbeidet med relasjoner og lekemiljø. Her legges grunnlaget for barns trivsel og et godt psykososialt barnehagemiljø.

Teori skal bli til praksis

Vi er opptatt av å synliggjøre den «røde tråden», slik at personalet ser sammenhengen mellom de ulike områdene. Alle ansatte inkluderes i faglig utviklingsarbeid. Vi har møter felles for virksomheten og i den enkelte barnehage. Faglig innhold gis på ulike måter, med ulike innfallsvinkler, men hele tiden knyttet opp mot relasjonsarbeidet. Vi har seks ansatte som er sertifiserte veiledere i Trygghetssirkelen, som bidrar til kompetanseheving for hele personalet. Vi bruker reflekterende team som en metode for å reflektere over egen og hverandres praksis. Her får vi øye på hva vi gjør bra og hva vi må forbedre eller endre. I refleksjonen synliggjøres sammenhengen mellom teori og praksis. Det er når vi ser helheten og sammenhengen at det gir mening, både for oss og for barna.

Aud Helen Eilertsen, Teamleder, Virksomhet Raet barnehager

Å bli kjent med egne følelser

Å mestre motgang, håndtere utfordringer og bli kjent med egne og andres følelser er en viktig del av det helsefremmende arbeidet. Snarveien FUS barnehage viser her et eksempel på hvordan de har tatt i bruk et helt konkret verktøy for å styrke dette i barnehagens helsefremmende arbeid.

Praksisblikk fra Snarveien FUS barnehage

Tuning in to Kids

Vi har lett for å undervurdere hvor viktige, og hvor stor del av livet, følelsene våre er. De former vår opplevelse av virkeligheten, og er med på å skape mening i livet. Våre følelser styrer mye av det vi gjør, og hvem vi er. Noen ganger kan følelsene stå i veien for det vi egentlig vil, hindre oss i å gjøre det vi vet er rett, og være skadelige. Hvordan skal man klare å unngå det?

Som så mye annet er hvordan vi håndterer følelsene preget av det vi har med oss fra barndommen. Opplevelser, foreldre, søsken, lærere og andre er med på å forme våre følelsesuttrykk. Forståelsen av hva en følelse er må utvikles. Små barn kjenner kanskje ikke forskjellen på sinne, redsel eller misunnelse, og uttrykkene for dem blir like. De kan reagere med aggresjon i situasjoner hvor vi tenker de er lei seg. Vi voksne i barnehagen kan være de

som hjelper barna da. Hjelper de til å forstå, og å håndtere sine egne følelser på en hensiktsmessig måte.

Metoden er ganske enkel. Man må være nære, støttende og hjelpe de å sette navn på følelsen. Da kan man sammen finne en god vei videre i situasjonen. Det kalles for TiK, eller Tuning in to Kids. Altså å finne den samme frekvensen, slik at man kan prate sammen og veilede barnet. Grunntanken er at den voksne skal være en stødig, og trygg base som barnet kan støtte seg på. I praksis krever det øvelse, og vi er heldige som har utallige situasjoner å øve oss i. I en barnehage er det mange følelser, og dermed mange gode muligheter for læring. Vi lærer hva som fungerer for hver enkelt av oss, og barna blir veiledet slik at de blir mer kjent med egne og andres følelser.

Når vi jobber etter denne metoden, krever det en del av oss. Vi må kjenne våre egne følelser, vi må være emosjonelt modne i situasjonen. Personalet må være trygge i seg selv, vite at det de gjør er riktig og virker. Det tar også tid å veilede barn på sine følelser på en god måte. Så da er det godt å vite at dette er en forskningsbasert metode. Å vite at det har en effekt å ta seg den tiden det tar, og å bruke den energien det krever, gjør det enklere.

Satsingen på TIK i FUS-kjeden er en del av satsningen på «Barnet først». Å sette barnet først er vel en selvfølge i barnehagen, men hovedpoenget her er å basere det på kvalifisert forskning. Barndom er noe som foregår her og nå, samtidig legger den grunnlaget for resten av livet. Vi tror at ved å sikre en god barndom nå, skaper man trygge barn, som har gode forutsetninger for å bli robuste voksne. Det som kan sees på som to ulike perspektiver trenger ikke å være det. Trygghet, glede og et sunt følelsesliv kan ikke være dumt. Verken i det korte eller lange løp. Livsmestring er å hjelpe barna å bli mer robuste; kunne tro på seg selv, si nei og ha motstandskraft som hjelper dem med å holde ut og takle motstand bedre.

I Snarveien FUS barnehage har vi en som er sertifisert TiK-veileder og hele personalet er med i kompetanseheving i emosjonsveiledning av barna. Dette kreves øvelse og vi øver ofte og mye. Målet er barn med god emosjonell kompetanse 😊

Jon Eivind Svendsen, pedagogisk leder og Hege Evensen, daglig leder, Snarveien FUS barnehage

Slik gjør vi det i 2023

Barnehagemyndigheten gir veiledning på ulike temaer innenfor psykososialt barnehagemiljø.

Arbeidet med implementering av handlingsprogrammet Tett på for et trygt og godt barnehage- og skolemiljø fortsetter. Virksomhet oppveksttjenester fortsetter å utvikle inspirasjonsmateriell som legger til rette for refleksjonsarbeid ute i virksomhetene.

Alle barnehager arbeider for å ha et helsefremmende leke- og læringsmiljø. Kommunen har et felles mål om å legge til rette for et sunt kosthold og fysisk aktivitet.

4.2 Barnehagens lekemiljø

Barna tilbringer deler av barndommen sin i barnehagen. Der legges det til rette for at barn får frihet til å leke, oppleve magiske øyeblikk og påvirke sin egen barndom. Barn skal få oppleve et stimulerende miljø som støtter opp om deres lyst til å leke, utforske, lære og mestre. Deres nysgjerrighet, kreativitet og vitebegjær skal anerkjennes, stimuleres og være en del av læringsprosessene (Oppvekstplan 2018 - 2030).

Sarpsborg kommune har hatt et samarbeid med STYD om psykisk helsefremmende lekemiljøer, og dette har vært en del av arbeidet med helsefremmende barnehager. Dette handler om hvordan man gjennom en bevisst bruk av rommet kan inspirere til lek og fremme fellesskap og inkludering.

Mange barnehager forteller at de har blitt inspirert til å gjøre store endringer i lekemiljøet. Dette praksisblikket fra Fritznerbakken barnehage er et eksempel på dette.

Praksisblikk fra Fritznerbakken barnehage

Psykisk helsefremmende lekemiljø

Barnehageåret 2021/2022 deltok Fritznerbakken barnehage i et spennende prosjekt i regi av STYD med fokus på psykisk helsefremmende arbeid. Vi begynte med å se to digitale forelesninger med tittelen «Lek som kompass», hentet fra boken «Barn er budbringere – en veiviser til psykisk helsefremmende barnehager». Dette var noe alle barnehager i kommunen fikk tilgang til, og kunne velge å bruke som de ville. Forelesningene løftet en rekke perspektiver på lek, og utvikling av psykisk helsefremmende lekemiljøer. Vi benyttet to personalmøter der vi sammen i hele personalgruppen hadde god tid til refleksjon i etterkant,

og kunne se nærmere på vår egen praksis i lys av ny kunnskap. Leken er barnas væremåte, og det aller viktigste som skjer i barnehagen.

Vi startet opp året 2022 med en prosessplan som inneholdt følgende møtepunkter:

- Januar: Oppstartsmøte med ledergruppen der målet var å avklare nå-status, og sammen kartlegge behov og ønsker for videre arbeid.
- Mars: Halv dags observasjon ute på sonene i barnehagen med påfølgende oppsummeringsmøte med barnehagens lederteam
- April: 3-timers møte på kveldstid der hele personalgruppen deltok på en økt med praktisk og konkret arbeid ute i sonenes lekemiljøer

Mellom møtedatoene reflekterte vi, undersøkte, utforsket, og hadde flere ommøbleringer og utskiftninger sammen, både store og små.

Det første vi tok tak i var en gjennomgang av det kontrapedagogiske materialet som barnehagen hadde forholdsvis mye av. I hovedsak handlet dette om «arvede leker» som personalet hadde tatt med seg fra egne hjem, eller foreldre hadde gitt videre til barnehagen da egne barn var blitt for store for dem. Dette er gjerne leker med en klar «funksjon», og som barn bruker opp og går lei av i løpet av kort tid. Flere av lekene var det også bare en av, som for eksempel det fine flyet, eller den flotte sjørørverskuta. Vi hadde generelt lite av mye, men ville i stedet ha mye av lite. Vi observerte barnas lek, og øvet oss på å se hva vi kunne tilføre av materiale, og hvordan vi kunne endre rommet, ut fra barnas uttrykk, utsagn og væremåte.

Vi fikk forslag på en startpakke med grunnmaterialer for å gjøre lekemiljøene mer tilgjengelige og inkluderende. Disse, og mye spennende rekvisitter fra diverse gjenbruksbutikker, matbutikker og annet, formet gradvis våre nye lekemiljøer. Høye hyller, bord, og andre møbler som hadde tatt bort mulighetene for overblikk og fleksibilitet sett i fra barnas høyde, ble fjernet. Tilbake stod et helt nytt rom, med alt fullt tilgjengelig for barna. Miljøene inneholdt alt fra plastkasser, kunstige planter og tepper, til flotte smykker, klær og porselensservise. Personalet var stolte og forventningsfulle etter de største endringene som kom etter den praktiske jobbekvelden vår. Barna nøt å ta i bruk alt det nye, men hadde ennå ikke erfaringen og lekekompetansen med dette materialet og den nye oppbyggingen av rommet. For personalet utviklet det seg til å bli en følelse av kaos når de så på at barna ikke brukte materialene som tiltenkt, og at det nydelige porselenet knustes litt og litt, dag for dag.

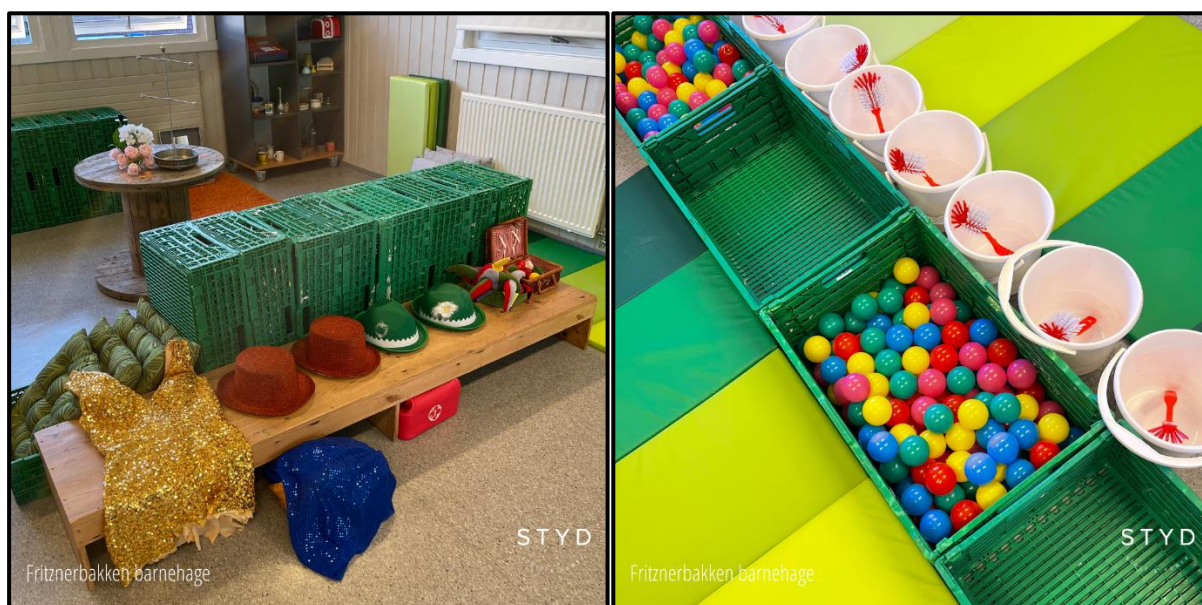
Vi hadde hele veien mulighet til å bruke veilederne gjennom STYD, og vi valgte også å si ja til en oppfølgingsveiledning med dem på høsten. Det var godt for lederne å kunne få ut frustrasjon over nye arbeidsmåter, stille spørsmål, og ikke minst få utfordrende spørsmål tilbake som fikk oss til å reflektere over det samme på nytt, med nye øyne. Gradvis så vi en større og større endring i barnas lek. Barn som tidligere løp mye rundt, og som ikke helt fant roen, viser nå nye sider av seg selv. Noen har vist seg å være de beste byggingeniørene, og er aktive bidragsytere til endring av miljøene. Med endringene så vi tidlig at rolleleken ble mye mer fremtredende, og med den også barnas verbale språk. Selv hos noen av de yngste kan vi se at rolleleken har utviklet seg til å bli mer preget av samlek og vennskap. Med det nye lekemiljøet ser vi en større grad av inkludering i lek, og at flere får en rolle som bidragsyter enn tidligere. Han som tidligere ikke hadde så mye å bidra med som kaptein

på sjørøverskuta, kan nå vise sin kunnskap i rollen som kjøpmann. Der har han erfaring fra å være med pappa på jobb.

Det nye lekemiljøet vårt krever mye mer av personalet, både som observatører og som veiledere. Vi er mye mer oppmerksomme nå på hvilke spor barna legger ut til oss, og hvordan vi kan tilrettelegge for at deres undring og utforskertrang ivaretas. Personalet er engasjerte i å forme nye og spennende lekemiljøer for barna. Noen ganger baserer det seg på barnas ønsker, mens det andre ganger kan være for å tilby noe nytt og gi dem førstehåndserfaringer.

Fritznerbakken barnehage har, med god hjelp av STYD, jobbet frem et psykisk helsefremmende lekemiljø. Ivaretakelsen og vedlikeholdet av dette krever et tilstedeværende personale, både psykisk og fysisk. Et personale som stadig observerer og reflekterer, og er bevisste på at dette er bygget på barnas interesser og behov, og ikke for å se bra ut på sosiale medier. Vi er klare for veien videre!

Tilla Lund Minge, Teamleder, Fritznerbakken barnehage

Slik gjør vi det i 2023

Samarbeidet med STYD avsluttes våren 2023. Temaet vil fortsatt følges opp og holdes varmt i pågående satsinger og kompetansetiltak.

Kapittel 5. Kompetanse

5.1 Barnehagene har godt kvalifiserte medarbeidere

Oppfyllelse av samfunnsmandatet i tråd med barnehageloven og rammeplanen krever kompetente ansatte i alle ledd. Statlig tilskudd gjennom kompetanseordninger og tiltak, samt lokale tiltak i regi av Sarpsborg kommune, er bidrag for å støtte opp om barnehageeiers ansvar i arbeidet med kvalitet- og kompetanseutvikling.

5.1.1 Statlige kompetanseutviklingstiltak

Den statlige kompetansestrategien *Kompetanse for fremtidens barnehage 2018-2022* skal støtte opp om barnehagenes arbeid med kompetanseutvikling. Strategiens tiltak skal bidra til å videreutvikle barnehagen som en lærende organisasjon og gi barnehageansatte mulighet til å utvikle seg både individuelt og i fellesskap.

ReKomp - Regional ordning for barnehagebasert kompetanseutvikling

Barnehageeier eller nettverk av barnehageeiere har årlig mulighet til å melde inn kompetansebehov til Statsforvalteren i Oslo Viken.

I 2022 deltok 8 barnehager i Sarpsborg i den regionale kompetanseordningen.

- Læringsverkstedets 6 barnehager med satsingen «Voksenrollen og relasjonskompetanse» og oppfølging fra Læringsmiljøsentret.
- Virksomhet Søndre Skjeberg med satsingen «Ansattes lekekompetanse og deltagelse i lek» og oppfølging fra OsloMet.

Illustrasjonsfoto (foto: Pixabay)

Kompetanseløftet for spesialpedagogikk og inkluderende praksis

Kompetanseløftet for spesialpedagogikk og inkluderende praksis er et tiltak for ledere og ansatte i barnehager, skoler og PPT som skal bidra til at den spesialpedagogiske hjelpen er tett på de barna som har behov for det. Målet er at alle barn og unge opplever et godt tilpasset og inkluderende tilbud i barnehage og skole.

I samarbeid med Høgskolen i Østfold deltar Kulås barnehage i et prosjekt om sammenhengen mellom språk og sosiale utfordringer. Representanter fra PPT, virksomhet spesialpedagogikk førskole, St. Marie læringscenter og virksomhet oppveksttjenester er tett på prosjektet for å kunne utvikle sine roller i støttetjenestene og for å kunne bidra til å bygge kompetanse i andre virksomheter.

Slik gjør vi det i 2023

Spre kompetanse, og gi oppfølging og støtte til barnehager med høy andel flerspråklige barn.

Videreutdanning

Utdanningsdirektoratet har ulike videreutdanningstilbud for styrere og barnehagelærere som ansatte i Sarpsborg har benyttet seg av.

Høsten 2022 startet det opp deltakere fra Sarpsborg på følgende videreutdanninger:

- 1 styrer på videreutdanning for styrere
- 10 barnehagelærere på videreutdanningene fysisk-motorisk utvikling og aktivitet, veiledning for praksislærere, spesialpedagogikk og realfag i barnehagen.

Til disse videreutdanningene har det fulgt med viktige tilretteleggingsmidler som skal komme den enkelte ansatte til gode. Midlene kan benyttes til å dekke vikarutgifter, kjøp av bøker, betaling av reiseutgifter, oppholdsutgifter og semesteravgift.

7 barnehager rapporterer at de har deltakere med på andre type etter- og videreutdanninger som: Ledelse av endrings- og utviklingsarbeid, praktisk pedagogisk yrkesutdanning, psykisk helse, tverrfaglig psykososialt arbeid, barn med særskilte behov og arbeid med livsmestring, samt master i organisasjon og ledelse og spesialpedagogikk.

Slik gjør vi det i 2023

Den enkelte barnehageeier/ leder stimulerer og motiverer barnehagelærere, fagarbeidere og assistenter til å delta på ulike videre- og etterutdanningstilbud.

5.1.2 Kommunale kompetanseutviklingstiltak

Det har blitt gjennomført kompetanseutviklingstiltak for ansatte i barnehager i form av nettverk og kurstilbud. De lokale tiltakene har vært finansiert gjennom folkehelsemidler, tidligere tildelte statlige kompetansemidler samt kommunale midler.

Trygghetssirkelen COS-P

Trygghetssirkelen er en teoretisk forståelsesmodell som kan hjelpe foreldre og ansatte til å bedre forstå barnas behov. Alle barnehagene fikk i 2022 mulighet til å sertifisere en ansatt i Trygghetssirkelen (COS-P). Mange av barnehagene har allerede jobbet mye med temaet, for disse bidro kurset til en styrking og videreutvikling av barnehagens kompetanse. For andre barnehager ble sertifiseringen av en ressursperson starten på et utviklingsarbeid. Flere fra støttetjenestene ble også sertifisert. Dette bidrar til at barnehagene og støttetjenestene i større grad har en felles forståelsesramme og et felles språk. Ansatte fra støttetjenestene vil kunne støtte barnehagene i implementeringsarbeidet og med hvordan COS-veilederne kan bli en del av barnehagenes interne støttesystem.

Slik gjør vi det i 2023

- Følge opp COS-veilederne gjennom en oppfølgingssamling
- Tilby støtte til implementeringsarbeidet i de barnehagene som har behov for dette
- Tema på fagarenaer gjennom året

Barnehagens språkarbeid

De fleste barnehagene i Sarpsborg har språkveiledere. Dette er ressurspersoner som har jevnlig oppfølging og kursing gjennom kommunen. Barnehagemyndigheten har spurt hvordan disse benyttes som en ressurs i språkarbeidet i barnehagene. Mange forteller at de deler sin kunnskap med resten av personalet på ulike møtearenaer. I noen av barnehagene har de fått et tydelig fagansvar gjennom at de utvikler, legger føringer og følger opp språkarbeidet i hele barnehagen. Det fortelles også om at språkveilederne bidrar som en ressurs i møte med barn som har språklige utfordringer. Her er et praksisblikk fra Nygårdshaugen barnehage som viser dette.

Praksisblikk fra Nygårdshaugen barnehage

Tidlig innsats i Nygårdshaugen barnehage

I Nygårdshaugen barnehage er vi opptatt av kvalitet. Kvalitet i form av at vi møter hvert barn på den beste måten hver dag. Når vi blir kjent med barna tidlig, kan vi legge opp til aktiviteter og innhold i hverdagen som passer og gir hvert barn de beste mulighetene til å utvikle seg og trives.

Som en metode for å sikre at vi faktisk følger opp hvert barn, har vi innført faste **Tidlig innsats-møter** tre ganger i året i vår barnehage. Både barnas språkutvikling og generell trivsel og utvikling blir tatt opp. Tidlig innsatsgruppa består av en pedagog fra hver avdeling og styrer. Vi har en fast plan for møtene som vi følger hver gang. Styrer er ansvarlig møteleder.

- Vi tar først opp barn som ble drøftet på forrige møte, ser på tiltak som er gjort og utveksler kunnskap og ideer til videre arbeid.
- Deretter går vi gjennom alle barn som har fylt 2 og 4 år siden sist. Pedagogene har på forhånd brukt TRAS og andre observasjonsverktøy. Sammen med avdelingspersonalet har de sett på om dette barnet trenger oppfølging utover det vi gjør og har kunnskap om i det ordinære tilbudet. Der man er usikker drøfter vi observasjonene og evt. tiltak i Tidlig- innsatsgruppa. Pedagogen har så ansvaret for å følge opp etter innspillene. Noen ganger fører dette til at barnet henvises til Tiltaksteam i kommunen. Andre ganger får vi ideer til aktiviteter eller organisering som man ønsker å prøve ut.
- Til slutt bruker vi tid på å dele hvis det er barn på tvers av avdelingene som vi ønsker å løfte fram. Dette kan gjelde observasjoner gjort i felleslek ute og inne, og kan handle om både trivsel og utvikling.

I Tidlig- innsatsmøtene har vi stort utbytte av at to av pedagogene er Språkveiledere. De kan ofte fylle inn med kunnskap og ideer. De har kjennskap til kunnskapsbanker og materiell som kan være aktuelt å ta i bruk. På denne måten brukes også språkveilederne som ressurs fortløpende i hverdagen med barna hos oss. En tredje pedagog er COS-veileder. Han bidrar inn i gruppa med utvidet kunnskap om barns tilknytning.

Vårt ønske videre er at vi kan få med oss fagpersoner fra andre instanser inn i disse møtene. Kanskje har en spesialpedagog eller logoped tips til aktiviteter. Eller vi kan lære hvordan vi bør observere videre for å forstå barnets behov best mulig. Som leder vil jeg utfordre til at dette settes i system så vi sammen kan gi barna den beste kvaliteten

Ingrid Sørbrøden Talberg, Styrer, Nygårdshaugen barnehage

Det ser ut til å være en variasjon i hvordan språkveilederne benyttes i barnehagene. Noen gir uttrykk for at det er vanskelig å benytte denne ressursen godt nok, at det er en utfordring å spre kompetansen utover egen avdeling og benytte disse ressurspersonene direkte i arbeidet med barna.

Slik gjør vi det i 2023

Språkveiledernetverket fortsetter arbeidet med å styrke språkveilederne i sin rolle i barnehagens interne støttesystem.

Evaluere språksatsingen og organiseringen av denne.

Spisse innsatsen mot utsatte områder og barnehager.

Fysisk lekemiljø

Sarpsborg kommune har gjennom 2 år hatt et samarbeid med STYD. Alle barnehagene har hatt tilgang på et digitalt kurs. Noen barnehager har i tillegg hatt besøk og veiledning av ressurspersoner i STYD. Gjennom dette samarbeidet har vi erfart at digitale læringsressurser er godt egnet for å få til utviklingsprosesser som involverer alle ansatte i barnehagene. Formen er fleksibel og kan tilpasses den enkelte barnehage med tanke på når det skal gjennomføres. Samtidig er det en stor verdi at flere barnehager har jobbet med og reflektert rundt det samme innholdet.

Voksenrollen i lek

Den 16. november hadde barnehagene felles kursdag med tema voksenrollen i lek. Det var OsloMet som hadde det faglige ansvaret for gjennomføringen av første halvdel av dagen. Den andre halvdelens disponerte barnehagene selv. Kursdagen ble filmet og overført direkte fra Bystyresalen i Sarpsborg rådhus.

5.1.3 Kompetansebehov i Sarpsborgbarnehagene

Barnehageeier har ansvaret for at barnehagen har rett kompetanse. Kommunen er som nevnt tidligere en aktør i å initiere og legge til rette for ulike former for kompetanseheving. Som et ledd i denne prosessen har barnehagemyndigheten bedt om en status på hvor barnehagene selv vurderer at de har behov for å øke sin kompetanse. De områdene som går igjen er at mange har behov for mer kompetanse på å møte barn som har spesielle behov i form av nedsatt funksjonsevne, en utviklingsforstyrrelse eller som bærer på traumer. Flere trekker fram at de har behov for mer kompetanse på bruk av digitale verktøy. Det er også flere som sier at de pedagogiske lederne har behov for økt kompetanse på planlegging og utviklingsarbeid. Svært mange av barnehagene presiserer at de har tilegnet seg mye kompetanse de siste årene, men at de trenger tid til å gå i dybden og jobbe grundig med dette slik at det blir til etablert praksis. Det understreker viktigheten av at kommunen og den enkelte barnehageeier evner å jobbe langsiktig og systematisk med de ulike utviklings- og satsingsområdene.

Det gjentas i flere statlige styringsdokumenter at det viktigste grepet vi kan ta for å fremme og styrke en inkluderende praksis, er å forbedre kvaliteten på det ordinære, allmennpedagogiske tilbudet. Det er også godt kjent at det er store kvalitetsforskjeller mellom barnehager og mellom avdelinger. Som et bidrag til at alle barnehager i Sarpsborg skal ha høy kvalitet har barnehagemyndigheten i 2022 tatt initiativ til en prosess med en felles behovsmelding for et nettverk på tvers av kommunale og private barnehager. Målet er at alle barnehagene kan samles om en felles ReKomp satsing fra høsten 2024, der kollektive læringsprosesser skjer gjennom barnehagebasert kompetanseutvikling.

Slik gjør vi det i 2023

Legge til rette for økt kompetanse i å møte barn med spesielle behov gjennom prosjekt «Tilpasset og inkluderende barnehage og skole».

Legge til rette for kompetanseutvikling innenfor digital praksis.

Gjennomføre en strukturert forberedelsesfase med mål om en felles ReKomp-satsing for alle barnehagene.

- Pedagogisk leders rolle i å drive endrings- og utviklingsarbeid.
- Gjennomføre en grundigere kartlegging av barnehagenes og kommunens kompetansebehov.

**SAMMEN
SKAPER
VI SARPSBORG
- DER BARN OG UNGE LYKKES**

